Η θεραπευτική της πορνείας: Η εγκράτεια και η σωφροσύνη. Β' Μέρος: Η σωφροσύνη στο γάμο (Jean Claude Larchet)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 7 Μαΐου, 2009

Η θεραπευτική της πορνείας **ακολουθεί άμεσα τη θεραπευτική της γαστριμαργίας** στο βαθμό που η πορνεία, όπως και η γαστριμαργία συγκαταλέγονται στα «**σωματικά πάθη**» και είναι μέρος των **αδρών καί πρωταρχικών παθών** τα οποία **πρέπει ν' αντιμετωπίσουμε κατά προτεραιότητα**· όμως και στο βαθμό που η πορνεία συνδέεται άμεσα με τη γαστριμαργία, η οποία συχνά συνεπάγεται την εμφάνισή της (Πρβλ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ), οι θεραπευτικές για τα δύο πάθη είναι **αλληλένδετες**.
Αποδεικνύεται ότι η θεραπευτική της πορνείας είναι **εξαιρετικά δύσκολη**· απαιτεί πολλή δύναμη, προσοχή και **διαρκεί πολύ**, όπως σημειώνει ο Αγιος Κασσιανός· ο δεύτερος αγώνας μας, σύμφωνα με τη διδασκαλία των Πατέρων μας, είναι**εναντίον του πνεύματος της πορνείας**· έχει **μεγάλη διάρκεια, είναι σκληρότερος απ' όλους τους υπόλοιπους και ελάχιστοι είναι εκείνοι που πετυχαίνουν ολοκληρωτική νίκη**. Είναι ένας πόλεμος φοβερός.
Η αρετή που αντιστέκεται στην πορνεία είναι η σωφροσύνη [Σ.τ.μ.: Αποδίδουμε έτσι τη λέξη chastete, ακολουθώντας το συγγραφέα. Ο όρος κατανοείται ισοδύναμα και ως **αγνεία**] με τη στενή έννοια τού όρου. Μπορούμε να διακρίνουμε δύο οδούς σωφροσύνης: την **πρώτη** στα πλαίσια του μοναχισμού, της αγαμίας ή της χηρείας [Θα την ονομάσουμε «**μοναχική σωφροσύνη**», καθώς ο μοναχισμός υποδηλώνει ετυμολογικά την κατάσταση αυτού, ο οποίος βρίσκεται μοναχός. Υπενθυμίζουμε ότι στην ορθόδοξη Εκκλησία, η **αγαμία** δεν αποτελεί ένα στάτους, αλλά μία **προσωρινή κατάσταση** εν αναμονή τού αρραβώνα ή μέσω της **οδού τού γάμου** ή μέσω της **οδού τού μοναχισμού**, που είναι οι **δύο δυνατές πνευματικές οδοί**. Σε αναφορά προς τους Πατέρες, θα χρησιμοποιήσουμε εξίσου τον όρο «**παρθενία**», τον οποίο κατανοούμε, όπως κάνουν ορισμένοι Πατέρες, στην ευρεία σημασία του ως «**τέλειας εγκράτειας**» και «απόλυτης παραίτησης από την άσκηση της σεξουαλικότητας» (M. AUBINEAU, Εισαγωγή στο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ, *Περί παρθενίας*)] και τη **δεύτερη στο πλαίσιο του γάμου**. **Αν οι δύο τούτοι τρόποι σωφροσύνης διαφέρουν ως προς τη μορφή τους, εντούτοις στοχεύουν στην επίτευξη του ίδιου σκοπού**: **αφενός μεν ν' αποκαταστήσουν την αγνεία στο σώμα και την ψυχή χωρίς την οποία είναι αδύνατο να ενωθεί ο άνθρωπος με το Θεό, και αφετέρου να επιτρέψουν στον άνθρωπο ν' αφιερώσει στο Θεό, -και όχι πλέον στη «σάρκα»-, το σύνολο της επιθυμητικής δύναμης και της αγάπης του.**

2. Η σωφροσύνη στο γάμο

Η φύση της σωφροσύνης στον έγγαμο διαφέρει μερικώς από την αντίστοιχη του αγάμου.
Ενώ στην τελευταία περίπτωση προϋποθέτει την **τέλεια αποχή**, στο πλαίσιο του χριστιανικού γάμου, εξαιτίας του αυστηρά μονογαμικού χαρακτήρα του, παρόμοια **αποχή απαιτείται μόνο ως προς κάθε εξωσυζυγική σεξουαλικότητα** , ενώ και **η απλή επιθυμία συνιστά ήδη μοιχεία** : «Ηκούσατε ότι ερρέθη τοις αρχαίοις, ου μοιχεύσεις. Εγώ δε λέγω υμίν ότι πας ο βλέπων γυναίκα προς το επιθυμήσαι αυτήν ήδη εμοίχευσεν αυτήν εν τη καρδία αυτού» (Ματθ. 5, 27-28). Η θεραπευτική ή η προστασία από την πορνεία στο συγκεκριμένο επίπεδο συνεπάγονται την εφαρμογή ορισμένων από τις μεθόδους που περιγράφηκαν προηγουμένως και ειδικότερα τη «**φυλακή της οράσεως**» και κυρίως τη «**φυλακή της καρδίας**», καθώς «έσωθεν εκ της καρδίας των ανθρώπων οι διαλογισμοί οι κακοί εκπορεύονται, μοιχείαι, πορνείαι, [...], ασέλγεια» (Μάρκ. 7, 21-22. Ματθ. 15, 19). Ο Αγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος επισημαίνει ότι ο Χριστός, υπογραμμίζοντας τον πρωταρχικό ρόλο της επιθυμίας, προσφέρει **τον τρόπο της επίθεσης στην κατεξοχήν αιτία της νόσου**: «Ου το νόσημα, αλλά καί τήν ρίζαν [ο Ιησούς] αναιρεί του νοσήματος: ρίζα γάρ μοιχείας επιθυμία ακόλαστος· διό ου μοιχείαν κολάζει μόνον, αλλά καί επιθυμία τήν της μοιχείας μητέρα. Ούτω καί οι ιατροί ποιούσιν ου προς τά νοσήματα ίστανται μόνον, αλλά καί προς τάς αιτίας αυτάς [...]. Ούτω καί ο Χριστός ποιεί» (ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, *Ομιλία-Μετάνοια*).

Η πορνεία όμως δεν συνδέεται καθόλου με την καθεαυτή συζυγική ένωση, ενώ αντίθετα η τελευταία είναι μέσο αποφυγής της πρώτης. Η πλειονότητα των Πατέρων διακρίνουν στο γάμο, **για όσους δεν μπορούν να παραμείνουν εγκρατείς, ένα φάρμακο της πορνείας**· σύμφωνα με τη γνώμη τους, εδώ εντοπίζεται ένας από τους πρώτους σκοπούς της συζυγίας. Η άποψη αυτή συμφωνεί καθολοκληρία με τη διδασκαλία τού Αποστόλου Παύλου: «Διά δέ τάς πορνείας έκαστος τήν εαυτού γυναίκα εχέτω, καί εκάστη τόν ίδιον άνδρα εχέτω» (Α' Κορ. 7, 2)· «μή αποστερείτε αλλήλους, [...] ίνα μή πειράζη υμάς ο σατανάς διά τήν ακρασίαν υμών» (Α' Κορ. 7, 5)· «λέγω δέ τοις αγάμοις καί ταις χήραις, καλόν αυτοίς εστιν εάν μείνωσιν ως καγώ. Ει δέ ούκ εγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρείσσον γάρ εστι γαμήσαι ή πυρούσθαι» (Α' Κορ. 7, 8-9).

Στη συνέχεια του αποστολικού λόγου που παραγγέλει: «Τίμιος ο γάμος εν πάσι και η κοίτη αμίαντος» (Εβρ. 13, 4) η «συζυγική σωφροσύνη», την οποία υπενθυμίζουν οι Πατέρες δε σημαίνει αποχή από τα συζυγικά καθήκοντα. Η σεξουαλική ένωση ανήκει ουσιαστικά στο γάμο. Με μεγάλη σαφήνεια ο Απόστολος Παύλος γράφει: «Τή γυναικί ο ανήρ τήν οφειλομένην εύνοιαν αποδιδότω, ομοίως δέ καί η γυνή τω ανδρί. Η γυνή

τού ιδίου σώματος ούκ εξουσιάζει, αλλ' ο ανήρ· ομοίως δέ καί ο ανήρ τού ιδίου σώματος ούκ εξουσιάζει, αλλ' η γυνή. Μή αποστερείτε αλλήλους, ει μή τι αν εκ συμφώνου προς καιρόν, ίνα σχολάζητε τή νηστεία καί τή προσευχή καί πάλιν επί τό αυτό συνέρχησθε [...]» (Α' Κορ. 7, 3, 5). Η αποχή, -και η διδασκαλία τού Αποστόλου Παύλου αυτό φανερώνει-, έχει κάποια θέση στο καθεαυτό πλαίσιο τής συζυγικής ζωής, αλλά μόνο πρόσκαιρα, και σε αναφορά με συγκεκριμένες πνευματικές ανάγκες [Η Ορθόδοξη Εκκλησία συνιστά την αποχή από κλίνης κατά τις ημέρες της νηστείας Τετάρτης και Παρασκευής (κατά τις οποίες «μνήμην ποιούμεθα» των Παθών και της Σταύρωσης του Χριστού), καθώς και κατά την διάρκεια των 4 νηστειών της Σαρακοστής κάθε έτους. Ο Αγιος ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΣ σημειώνει ακολουθώντας τον Απόστολο Παύλο, ότι «δός τω δώρω τήν αγνείαν κατά καιρόν, έως ευχής πρόκειται προθεσμία, καί ασχολίας τιμιωτέρα, καί ταύτην εκ κοινής ομολογίας καί συναινέσεως». Και διευκρινίζει: «Ού γάρ νομοθετούμεν, αλλά **παραινούμεν**» (Λόγος 40, 18). Η τελευταία αυτή παρατήρηση ερμηνεύει την **απουσία δικανισμού από την Ορθόδοξη παράδοση** ως προς αυτό το θέμα. Αφήνεται στη συνείδηση του ζεύγους να κρίνει ποιο είναι το καλύτερο από πνευματικής επόψεως. Το ίδιο πνεύμα διαποτίζει και τη διδασκαλία τού Αγίου ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ (Βλέπε για παράδειγμα Α' Κορινθίους-ομιλία, 19, 2)]. Ο Αγιος Γρηγόριος Νύσσης φθάνει μέχρι του σημείου να γράψει ότι «ο πλεονάζων [κατά την σωφροσύνην] "κεκαυτηρίασται τήν συνείδησιν", καθώς ορίζεται ο Απόστολος» (Α' Τιμ. 4, 2), επειδή «τον γάμον ίσα τη μοιχεία βδελύσσεται» (ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ, *Βίος Μωυσέως*, Πρβλ. *Περί παρθενίας*).

Υπάρχει σώφρων σεξουαλική ένωση· είναι δυνατόν στους συζύγους να ενώνονται και «μή πειράσθαι διαλύειν "ο συνέζευξεν ο Θεός"», όπως αναφέρει ο Κλήμης ο Αλεξανδρέας (*Στρωματείς*), που φθάνει μέχρι του σημείου να γράψει για το θέμα **όσων διαβάλλουν τη συζυγική ένωση**: «μιαράν δέ είναι τήν συνουσίαν λέγοντες ούτοι τήν σύστασιν καί αυτοί έκ συνουσίας είληφότες πώς ουκ αν είεν μιαροί;». Ο ίδιος επισημαίνει επιπλέον ότι **ο γάμος και η πνευματική ζωή αγιάζουν τη χρήση της σεξουαλικότητας**: «των δέ αγιασθέντων άγιον οίμαι καί τό σπέρμα· ηγιάσθαι μέν ουν ημίν οφείλει ου μόνον το πνεύμα, αλλά και ο τρόπος καί ο βίος καί τό σώμα».

Συχνά οι Πατέρες υπογραμμίζουν ότι η σεξουαλικότητα δεν είναι κακή καθεαυτήν, καθώς όλα εξαρτώνται από τον τρόπο χρήσης της. Ο Αγιος Μεθόδιος Ολύμπου (*Συμπόσιον*) σημειώνει: «Κοσμίως μέν γάρ πραττόμενον καί σωφρόνως κόσμιον απέβη, αισχρώς δέ καί ασχημόνως αισχρόν». Και ο Αγιος Δωρόθεος Γάζης (*Διδασκαλία*) επισημαίνει: «Ώσπερ εστί τό νομίμως βιώσαι καί τό πορνεύσαι, ότι η μέν πράξις η αυτή, ο δέ σκοπός εστιν ο ποιών τήν διαφοράν τού πράγματος».

Αναλύοντας το πάθος της πορνείας είδαμε ότι το χαρακτηριστικό του είναι η

παράχρηση της σεξουαλικής λειτουργίας, **που συνίσταται στη χρήση αυτής με στόχο την αισθητή ηδονή**. Επομένως πρόκειται εδώ για **διαστροφή της συγκεκριμένης λειτουργίας, στο βαθμό που ο εκ φύσεως προορισμός της είναι η αναπαραγωγή**· ακόμη βαθύτερα, αποτελεί **μια από τις εκδηλώσεις της αμοιβαίας αγάπης**, σε συνάρτηση και με τους υπόλοιπους τρόπους της ένωσής τους και ιδιαίτερα με την πνευματική διάσταση αυτής. Η θεραπευτική της πορνείας και η απόκτηση της σωφροσύνης στον τομέα αυτό οφείλουν λοιπόν πρώτιστα να συνίσταται στην **αποκατάσταση της εντελέχειας σ' ό,τι άφορα τη χρήση της σεξουαλικότητας**.
Για τους συζύγους, η πρώτη αρχή είναι **να μην ενώνονται στοχεύοντας στην αισθητή ηδονή και να μη κάνουν σκοπό και αντικείμενο της ένωσής τους την απόλαυση** (Πρβλ. ΔΩΡΟΘΕΟΣ ΓΑΖΗΣ, *Διδασκαλία*, ΜΑΞΙΜΟΣ ΟΜΟΛΟΓΗΤΗΣ, *Αγάπης εκατοντάς*). Καλούνται να προσέχουν και να επαγρυπνούν ώστε **να μη επιτρέπουν να τους κυριεύει η ηδονή** (Πρβλ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ, *Περί παρθενίας*), να μη προσκολλώνται σ' αυτή και ιδίως να μη την επιζητούν και τελικά να κατορθώνουν να μη έλκονται και να μη δελεάζονται από αυτή. Γράφει ο Αγιος Ιωάννης Κασσιανός ότι **όσο παραμένει κάποια ροπή προς την απόλαυση δεν υπάρχει σωφροσύνη**. **Τούτο δεν συνεπάγεται άρνηση και αποκλεισμό της ηδονής που συνδέεται φυσικά με τη σεξουαλική ένωση, αλλ' αποχωρισμό απ' αυτή και άρνηση να την απολυτοποιήσουμε**. **Η ηδονή πρέπει να προκύπτει ως αποτέλεσμα της ένωσης, ως κάτι που δίνεται επιπλέον.**

Ούτε η αναζήτηση της σεξουαλικής ένωσης είναι αυτοσκοπός ούτε και η ηδονή που πορίζει. Η θέση της σεξουαλικής ένωσης εντοπίζεται στο πλαίσιο της αμοιβαίας αγάπης τών συζύγων καλείται μάλιστα να πραγματώνει και στο σωματικό επίπεδο ανάλογη ένωση μ' αυτή που πετυχαίνεται στο επίπεδο των ψυχών· έτσι οι σύζυγοι οδηγούνται στην τέλεια ένωσή τους και γίνονται, σύμφωνα με τον αγιογραφικό λόγο «εις σάρκα μίαν» και ταυτόχρονα μία ψυχή και ένα πνεύμα. Η συζυγική σωφροσύνη συνεπάγεται ότι η ένωση των σωμάτων δεν είναι ούτε αυθύπαρκτη, αλλά τέλεια ολοκληρωμένη και ακολουθούμενη από την ψυχική, **και ακόμη περισσότερο, από την πνευματική ένωση των συζύγων** .
Γράφει σχετικά ο Αγιος Βασίλειος Αγκύρας: «Επειδή γάρ ο εν ψυχή λογισμός τάς ψυχάς προλαβών, κατά τό φαινόμενον αναγκαίον συνήψεν, εικότως προηνωμέναις ταύταις καί η των σαρκών τών εν αίς εισιν έννομος ένωσις ηκολούθησεν. Όταν δέ τών ψυχών άλλο τήν αρχήν προθεμένων, αι σάρκες δι' ηδονήν τά οικεία πραγματευσάμεναι, τάς εν αυταίς ψυχάς τω κατ' αυτάς πάθει δουλευούσας ενώσωσιν, ακολούθημα τών σαρκός κακώς γινόμεναι αι ψυχαί, παράνομον τήν μίξιν εργάζονται» (*Αληθής αφθορία*).

Η συζυγική σωφροσύνη συνεπάγεται εξίσου ότι **ο άνθρωπος δεν κυριαρχείται από την επιθυμία και τις σεξουαλικές παρωθήσεις ούτε ότι η ένωση των**

συζύγων διέπεται από αυτές. Κλήμης ο Αλεξανδρέας θέτει την εξής αρχή: «Μηδέν κατ' επιθυμίαν ποιείν» (*Στρωματείς*). **Αυτό που πρέπει να πρυτανεύει στην ένωση των συζύγων δεν είναι το ένστικτο, η απρόσωπη εκδήλωση της βιολογικής φύσης, ούτε βέβαια η επιθυμία, αλλά η αγάπη**. Με την έννοια αυτή η συζυγική σωφροσύνη προϋποθέτει κάποια εγκράτεια, η οποία συνίσταται στην αυτοκυριαρχία, η οποία επιτρέπει να χαλιναγωγούμε τις ενστικτώδεις κινήσεις, να μετριάζουμε και να συγκρατούμε τις επιθυμίες και ν' απέχουμε από κάθε λογισμό ή φαντασία που είναι δυνατόν να συνάπτεται μ' αυτές. Για το λόγο αυτό ο Αγιος Γρηγόριος Νύσσης παραγγέλλει: «τη του γάμου λειτουργία [...] σωφρόνως τε και μεμετρημένως κεχρήσθαι [Σ.τ.μ.: «Ημείς δέ ταύτα καί περί του γάμου γινώσκομεν, ως δείν προηγουμένην είναι τήν περί τά θεία σπουδήν τε καί επιθυμίαν, της δέ του γάμου λειτουργίας μή υπεροράν τόν σωφρόνως τε καί μεμετρημένως κεχρήσθαι δυνάμενον», είναι το σχετικό απόσπασμα στη συνάφειά του] [...]» (*Περί παρθενίας*)· ο ίδιος συνιστά «φειδωλήν καί υπεσταλμένην» [Σ.τ.μ.: Συγκρατημένη] χρήση της επιθυμίας. Αντίστοιχα, ο Αγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος υπογραμμίζει την ανάγκη να είναι **ισορροπημένη η χρήση της λειτουργίας τού γάμου** και **ν' αποφεύγεται η παραχώρηση υπερβολικού χώρου στη σάρκα** [Σ.τ.μ.: Και τελικά να εστιάζουμε και να δίνουμε την προτεραιότητα σ' αυτή]. Τούτο είναι απαραίτητο προκειμένου αφενός μεν **η ένωση να μη αποτελεί απλό μέσο ικανοποίησης της επιθυμίας**, αφετέρου δε **να είναι σεβαστά το πρόσωπο και η ελευθερία τού/τής συζύγου**. Και πάλι τούτο είναι αναγκαίο ώστε ο άνθρωπος «μή [...] όλος γένηται σαρξ καί αίμα» και να μη παύει, στη ζωή του και στο συζυγικό βίου του καθεαυτό, **να δίνει τα πρωτεία στα πνευματικά** (Πρβλ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ, *Περί παρθενίας*). Γιατί, παρατηρεί ο Αγιος Γρηγόριος Νύσσης, «κίνδυνος ου μικρός παρακρουσθέντα τόν τοιούτον [Σ.τ.μ.: Αναφέρεται συγκεκριμένα στον «πολλά τη ψυχή μεριζόμενον», όπως προσδιορίζει ο ίδιος ο Αγιος στην επιγραφή της συγκεκριμένης ενότητας] εν τη πείρα της ηδονής μηδέν έτερον αγαθόν οιηθήναι ή το δια σαρκός μετά προσπαθείας τινός λαμβανόμενον καί αποστρέψαντα παντελώς τόν εαυτού νουν από της τών ασωμάτων αγαθών επιθυμίας όλον σάρκινον γενέσθαι, τό εν τούτοις ηδύ διά παντός τρόπου θηρεύοντα, ως «φιλήδονον αυτόν μάλλον είναι ή φιλόθεον» (Β' Τιμ. 3, 4)». **Ιδιαίτερα επίφοβη είναι η δύναμη της συνήθειας που προσκολλάει τον άνθρωπο στην ηδονή**, σημειώνει ο Αγιος Γρηγόριος Νύσσης· υπενθυμίζει μάλιστα το παράδειγμα πολλών ανθρώπων, τους οποίους «ημείς εγνωρίσαμεν εραστάς μάλιστα της σωφροσύνης ευθύς παρά τήν πρώτην ηλικίαν φανέντας, αρχήν δε ρυπαρού βίου ποιησαμένους τήν δοκούσαν έννομόν τε καί συγκεχωρημένην τών ηδονών μετουσίαν. Επειδή γάρ άπαξ τήν τοιαύτην παρεδέξαντο πείραν [...] όλον προς ταύτα τό επιθυμητικόν μεταστρέψαντες καί τήν ορμήν τής διανοίας από των θειοτέρων προς τά ταπεινά καί υλώδη μετοχετεύσαντες πολλήν εν εαυτοίς τήν ευρυχωρίαν τοις πάθεσιν ήνοιξαν, ως παντελώς τής επί τά άνω φοράς λήξαι καί αποξηρανθήναι τήν επιθυμίαν, όλην προς τά πάθη μεταρρυείσαν» (*Περί παρθενίας*). Να γιατί δίνει τον εξής κανόνα: «Ημείς δε ταύτα καί περί τού γάμου γινώσκομεν, ως δειν προηγουμένην είναι τήν περί τά θεία

σπουδήν τε καί επιθυμίαν» (*Περί παρθενίας*).

Αλλο χαρακτηριστικό της πορνείας είναι ότι πραγματικά απομακρύνει τον άνθρωπο από το Θεό. **Η σωφροσύνη αντίθετα στοχεύει και οδηγεί στην ένωσή του και πάλι με το Θεό**. «Αγνεία, Θεού οικείωσις [εστί]» (*Κλίμαξ*), γράφει ο Αγιος Ιωάννης Σιναΐτης. **Ενώ στην πορνεία η επιθυμία απεκδύεται το Θεό και τα πνευματικά και ενδύεται τα σαρκικά για να επιζητήσει την αισθητή ηδονή, ένας από τους κύριους στόχους της εγκράτειας και της σωφροσύνης είναι να επιτρέψει στον άνθρωπο να ξαναβρεί τη φυσική και φυσιολογική ένδυσή του εν τω Θεώ**. Διότι, όπως δείξαμε, μελετώντας την οικονομία της επιθυμίας, αυτή δεν είναι δυνατόν να διοχετευθεί σε διαφορετικά αντικείμενα χωρίς να πρέπει να μοιραστεί και χωρίς να πρέπει να στερήσει κάποιο από το μερίδιο που δίνει στο άλλο. **Η εγκράτεια και η σωφροσύνη στο γάμο παίζουν σημαντικό ρόλο στην αποκατάσταση της οικονομίας της επιθυμίας**· έτσι **η επιθυμία δεν επενδύεται στη σεξουαλικότητα σε τέτοιο βαθμό ώστε να εξαντλείται σ' αυτή και να παύει από δω και πέρα να έχει ως κύριο αντικείμενό της τα πνευματικά** (Βλέπε την επεξήγηση την οποία δίνει για τη συγκεκριμένη αρχή ο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ, *Περί παρθενία*ς).

Τούτο μας επιτρέπει να κατανοήσουμε ότι η θεραπευτική της πορνείας και η απόκτηση της σωφροσύνης συνιστούν πραγματικά την αναστροφή της επιθυμίας, κατά τέτοιο τρόπο ώστε **η πνευματική αγάπη να καταλάβει τη θέση της σαρκικής**. Έτσι είναι δυνατόν να κατανοηθεί η περίφημη φράση τού Αγίου Ιωάννου Σιναΐτου: «Αγνός εστίν, ο έρωτι έρωτα διακρουσάμενος, καί πύρ πυρί αΰλω αποσβέσας». Και έτσι μπορεί να συνεχίσει: «πόθου δέ τού προς Θεόν, ο τών σωμάτων έρως τύπος γενέσθω σοι» και σ' άλλο σημείο: «Μακάριος, όστις τοιούτον προς Θεόν εκτήσατο πόθον, οίον μανικός εραστής προς τήν εαυτού ερωμένην κέκτηται». «Είδον ακαθάρτους ψυχάς περί έρωτας σωμάτων εμμανώς διακειμένας· καί δή αύται σκήψιν μετανοίας προσλαβούσαι εκ πείρας έρωτος, τόν αυτόν προς Κύριον μετενηνόχασιν έρωτα· καί πάντα φόβον ευθύς υπερπηδήσασθαι, απλήστως εις αγάπην Θεού ενεκεντρίσθησαν· διά τούτο καί ο Κύριος τη σώφρονι εκείνη πόρνη ου λέγει, ότι εφοβήθη, αλλ' ότι ηγάπησε πολύ, καί ηδυνήθη ευχερώς έρωτι έρωτα διακρούσασθαι (πρβλ. Λουκ. 7, 47)» (*Κλίμαξ*).

Στο συζυγικό βίο, η πορνεία συνεπάγεται την αγάπη τού άλλου έξω από το Θεό, μια αγάπη καθαρά σαρκική, δηλαδή αδιαπέραστη από τις θείες ενέργειες· η σωφροσύνη, αντίθετα, συνεπάγεται την αγάπη τού άλλου εν τω Θεώ και την αγάπη τού Θεού μέσα στον άλλο. Η σωφροσύνη πραγματώνει μια μεταμόρφωση της αγάπης, της παρέχει πρόσβαση στο πνευματικό επίπεδο, στο οποίο γίνεται εντελώς περατή και διαφανής στο Θεό, της δίνει μυστηριακό νόημα (πρβλ. Εφεσ. 5, 32)· της επιτρέπει έτσι να πραγματώνει κατ' αναλογία το μυστήριο του Χριστού και της Εκκλησίας, όπως υπο-

γραμμίζει ο Απόστολος Παύλος στην περικοπή της προς Εφεσίους Επιστολής που διαβάζεται κατά τη διάρκεια της ακολουθίας τού γάμου: «Οι άνδρες αγαπάτε τάς γυναίκας εαυτών, καθώς καί ο Χριστός ηγάπησε τήν εκκλησίαν» (5, 25)· «(ο) άνθρωπος [...] προσκολληθήσεται προς τήν γυναίκα αυτού, καί έσονται οι δύο εις σάρκα μίαν. Τό μυστήριον τούτο μέγα εστίν, εγώ δέ λέγω εις Χριστόν καί εις τήν Εκκλησίαν» (5, 31-32).

Η σωφροσύνη, είτε μοναχική είτε συζυγική, μπορεί να θεωρηθεί ως «κεκτημένη» μόνο όταν γίνεται καθημερινή και ισόβια (Πρβλ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ, *Επιστολή*, ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΙΝΑΪΤΗΣ, *Κλίμαξ*), **δεν απαιτεί πλέον κανένα αγώνα και συνοδεύεται από αναλλοίωτη γαλήνη**. Τέτοια είναι η αληθινή σωφροσύνη στην ολοκλήρωσή της· δεν έχει πλέον σχέση με πάλη εναντίον τών κινήσεων της σαρκικής ροπής, αλλά τις αποστρέφεται με φοβερό μίσος και διατηρείται σε μόνιμη και απαραβίαστη καθαρότητα, [Σ.μ.τ.: Αγνεία, αγνότητα] σημειώνει ο Αγιος Ιωάννης Κασσιανός.

Η απάθεια του βλέμματος και της καρδίας έναντι των αντικειμένων, των επιδεκτικών να πυροδοτήσουν το πάθος, αποτελεί ένα από τα σημεία της σωφροσύνης (Πρβλ. ΕΥΑΓΡΙΟΣ, *Λόγος πρακτικός*). Ο Αγιος Ιωάννης Σιναΐτης τονίζει ότι «σώφρων εστίν, ο τελείαν αναισθησίαν επί διαφορά σωμάτων διαπαντός κτησάμενος» και ακόμη: «ούτος [εστι] κανών και όρος της τελείας και πανάγνου αγνείας, τό παραπλησίως επ' εμψύχοις τε καί αψύχοις, λογικοίς τε καί αλόγοις σώμασι διακείσθαι». [Σ.τ.μ.: Το να συμπεριφέρεσαι παρόμοια = παραπλησίως]. Και τελικά αναφωνεί: «Μακάριος αληθώς, ός εν παντί σώματι καί χρώματι καί ώρα [Σ.τ.μ.: Στη γαλλική απόδοση της Κλίμακος, αναφέρεται η λέξη beaute = (κάλλος, ωραιότητα